

کلان تاریخ و کلان تاریخ دانان

دیدگاه‌هایی پیرامون تغییر فردی، اجتماعی و
تمدنی

ترجمه آوری:
یوهان گانتس
سهیل عنایت‌اله

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

تهران - تابستان ۱۳۹۷

کلان تاریخ و کلان تاریخ‌دانان: دیدگاه‌هایی پیرامون تغییر فردی، اجتماعی و تمدنی / گردآوری [صحیح] ویراستار یوهان گالئونگ، سهیل عنایت‌اله، ترجمه عبدالمجید کرامت‌زاده و مسعود منزلی؛ ویراستار ادبی سمیه سلیمیان؛ ویراستار علمی احمدرضا میرزائی؛ ناظر ویراستاری رضا خدایی، امیر هوشنگ خادم‌دقیق. تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات، ۱۳۹۸.
۲۳۱ ص.
۹۷۸-۶۲۲-۶۸۸۵-۷۳-۷

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست

نویسی

یادداشت

عنوان دیگر

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

شناسه افزوده

شناسه افزوده

رده بندی کلاسیک

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

عنوان اصلی: Macrohistory and macrohistorians: perspectives on individual, social, and civilizational change, 1997
دیدگاه‌هایی پیرامون تغییر فردی، اجتماعی و تمدنی
تاریخ — فلسفه
History -- Philosophy
تاریخ — روش‌شناسی
History -- Methodology
تحولات اجتماعی
Social change

خدایی، رضا، ۱۳۲۳-، ویراستار
خادم‌دقیق، امیر هوشنگ، ۱۳۵۴-، ویراستار
نگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی انتشارات
D16-9
۹۰۱
۵۸۲۰۲۷۲

کلان تاریخ و کلان تاریخ‌دانان دیدگاه‌هایی پیرامون تغییر فردی، اجتماعی و تمدنی

تألیف: یوهان گالئونگ و سهیل عنایت‌اله

ترجمه: عبدالمجید کرامت‌زاده و مسعود منزلی

ویراستار ادبی: سمیه سلیمیان، رضا خدایی

ویراستار علمی: احمدرضا میرزائی

ناظر ویراستاری: امیر هوشنگ خادم‌دقیق

صفحه آرا: مجتبی امینی

طراح جلد: زهرا مهدوی

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۸

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۷۵۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

تلفن: ۲۲۹۷۰۳۴۳ نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

فهرست مطالب

۱۱	 پیشگفتار
۱۷	 مقدمه
۳۹	(۱) کلان تاریخ و کلان تاریخ دانان: یک چارچوب نظری
۳۹	۱-۱. کلان تاریخ: فضا، زمان و مضمون های وسیع و گسترده
۴۳	۱-۲. چرا مطالب بسیار اندکی در حوزه کلان تاریخ وجود دارد؟
۴۸	۱-۳. کلان تاریخ دانان چه کسانی هستند؟
۵۱	یادداشت ها
۵۳	(۲) بیست کلان تاریخ دان: ارائه
۵۴	۲-۱. سرماچ: چرخه های خوبی و دلیل
۶۵	۲-۲. آگوستین: رود
۷۵	۲-۳. ابن خلدون: قویت و تضعیف عصبیت
۷۶	۲-۴. گیام باتیستا ویکو: برداشت و شیت الهی
۹۷	۲-۵. آدام اسمیت: عشق به خود و دیگران
۱۰۸	۲-۶. جورج ویلهلم فردریش هگل: دیالکتیک و روح جهان
۱۱۹	۲-۷. آگوست کنت: قانون سه مرحله
۱۲۹	۲-۸. کارل مارکس: مرحله فناوریانه - اقتصاد
۱۴۰	۲-۹. هربرت اسپنسر: پیشرفت و تکامل
۱۵۲	۲-۱۰. ویلفرد پارتو: چرخه نشکن
۱۶۴	۲-۱۱. ماکس وبر: تاریخ به عنوان اثر متقابل و دوجانگی و تبارشناسی و فرهنگ و فرهنگ
۱۷۴	۲-۱۲. رودلف استاینر: تاریخ به عنوان تحول به سمت رهایی و آزادی
۱۸۴	۲-۱۳. اسوالد اسپنگلر: بلوغ و زوال فرهنگ ها
۱۹۵	۲-۱۴. پیر تیلهارد چاردین: شخصی سازی جهانی
۲۰۶	۲-۱۵. پیتیریم سوروکین: اصل حدود
۲۱۷	۲-۱۶. آرنولد توین بی: جانش و پاسخ
۲۲۹	۲-۱۷. آنتونیو گرامشی: سلطه و مفهوم مادی گرا از تاریخ
۲۳۴	۲-۱۸. پرابهات راینجان سارکار: عاملیت، ساختار و تعالی
۲۴۸	۲-۱۹. رایان ایزلر: مسلط و تغییرهای مشارکت
۲۶۳	۲-۲۰. گابای جهانی: تعادل حیاتی (هومو استاسیس) و تکامل سیاره
۲۷۵	(۳) مقایسه کلان تاریخ دانان: به سمت نظریه کلان تاریخ
۲۷۹	۳-۱. معرفت و بافتار

۳۸۵	۳-۲. علل و سازوکارها
۳۹۴	۳-۳. مراحل و الگوهای تاریخ
۳۰۰	۳-۴. گزینه‌های متافیزیکی و نقش تعالی
۳۰۶	۳-۵. واحدهای تحلیل
۳۱۰	۳-۶. استعاره‌های زمان
۳۱۸	۳-۷. نقش پیشناز
۳۲۳	۳-۸. خروج از نظریه تاریخ
۳۲۵	۳-۹. کلان تاریخ و آینده
۳۳۳	۳-۱۰. دیدگاه‌های تاریخ نگاری
۳۳۵	نتیجه گیری
۳۳۸	یادداشت ها
۳۴۱	(۴) ترکیب فکارتاریخ دانان: به سمت به گزینی
۳۴۱	۴-۱. بیست کلان تاریخ دان، بیست مضمون محوری
۳۴۴	۴-۲. ده کلان تاریخ دان: شرح هم افزایی ها
۳۵۸	۴-۳. ده کلان تاریخ دان: دیدگاه
۳۶۲	۴-۴. بحث بزرگ: مکاتب خطی و مابین چرخه ای
۳۶۴	۴-۵. خلاصه: آموختن کلان تاریخ دانان: یکدیگر
۳۶۹	(۵) کلان تاریخ اجتماعی به عنوان استعاره ای برای ۲ دن تاریخ فردی
۳۶۹	۵-۱. زندگی نامه به عنوان کلان تاریخ: مراحل حیات زندگی انسان
۳۷۵	۵-۲. کلان تاریخ به عنوان زندگی جامعه (جامعه تریبون) و محل چرخه زندگی اجتماعی
۳۷۷	۵-۳. تاریخ خرد و کلان تاریخ به عنوان استعاره یکدیگر
۳۸۸	۵-۴. درباره محدودیت های هم شکلی
۳۹۱	یادداشت ها
۳۹۳	(۶) کلان تاریخ اجتماعی به عنوان استعاره ای برای کلان تاریخ جهان
۳۹۳	۶-۱. نگاه بیست کلان تاریخ دان به جهان
۴۰۰	۶-۲. خوزه اورتگا وای گاست: یک ضد کلان تاریخ دان
۴۰۲	۶-۳. چند پیامد آن برای آینده
۴۰۴	یادداشت ها
۴۰۷	پیوست ها
۴۲۳	فهرست منابع و مآخذ

پیش‌گفتار

این کتاب برگرفته از مجموع بحث‌های مطرح‌شده در سمینار نظریه اجتماعی به‌طور عام و کلان‌تاریخ به‌طور خاص در بهار ۱۹۸۹ در گروه جامعه‌شناسی دانشگاه هاوایی، هانولولو^۱، در چهارچوب برنامه مطالعات صلح است. این بحث‌ها می‌توانستند در هر گروه دیگری مثل علم سیاسی یا تاریخ- مطرح شوند اما این کار در گروه جامعه‌شناسی صورت گرفت. این سه‌بار در چند سال تبدیل به یک عادت برای شرکت‌کنندگان در آن شد و نتیجه کار در اختیار شما قرار گرفته است.

گالتونگ^۲ فصل‌های یک، چهار، پنج و شش را نوشت و عنایت‌اله فصل سه را نوشت. چند مؤلف دیگر نیز در طرح دیدگاه‌های خود (به‌ترتیب زمانی) در بخش بیست تاریخ‌دان در فصل دو مشارکت داشتند که می‌توان به دانیل جی. کمپبل، رایان ایزلر، مارشا هانسن، کریس جونز، دانیلا رکو مینربی، کلاوس اوتوشارمر و چانگ زی^۳ اشاره کرد. عنایت‌اله این بیست بخش را تدوین و ویرایش کرد. دانیلا روکو مینربی، به خود یک معمار است، در بخش ادراک‌های تصویری کلان‌تاریخ‌دان‌ها مشارکت داشت (پیست ب). دانیل کمپبل نیز به‌عنوان مدیر نقش عمده‌ای در مراحل اولیه این پروژه داشت به‌قادرانه‌ای هستیم.

فصل یک به معرفی کلان‌تاریخ می‌پردازد و این پرسش را مطرح می‌کند: چرا مطالب بسیار اندکی درباره کلان‌تاریخ وجود دارد. فصل دوم دیدگاه‌های کلان‌تاریخ‌دانان انتخاب‌شده برای این کتاب را معرفی می‌کند. فصل سوم به بیان نظریه کلان‌تاریخ و کلان‌تاریخ‌دانان بر اساس ده عامل همچون مراحل تاریخ، علل بروز تغییرات و

1. Hawaii, Honolulu

2. Galtung

3. Daniel J. Campbell, Riane Eisler, Marsha Hansen, Chris Jones, Daniela Rocco Minerbi, Claus Otto Scharmer, and Chang Xie

معرفت‌شناسی مطالب کلان‌تاریخ‌دانان می‌پردازد. فصل چهارم به ترکیب دیدگاه‌های کلان‌تاریخ‌دانان پرداخته و این دیدگاه را مطرح می‌کند که هرکدام از آنها چه نکاتی را می‌توانند از یکدیگر بیاموزند. فصل پنجم درباره نقش تاریخ خرد یا زندگی‌نامه در کلان‌تاریخ سخن می‌گوید و نظریه‌های متفاوت مراحل زندگی افراد را تجزیه و تحلیل می‌کند فصل پایانی درباره ضد کلان‌تاریخ و همچنین کلان‌تاریخ جهان بحث می‌کند.

طبق معمول، یک پیش تاریخ وجود دارد. حتی نشانگان دو اس (S) وجود دارد که هرکدام از ما مجذوب دیدگاه‌های یکی از کلان‌تاریخ‌دانان هستیم: گالتونگ از دیدگاه پیتیریم سوروکی و عنایت‌اله از دیدگاه پرابهات راینجان سارکار^۲ استقبال می‌کنند. در اینجا به شرح مطالب می‌پردازیم.

یوهان گالتونگ

من در مسیر تا حدی پریپیچ و هم حرکت از فضای دانشجوی ریاضی و فیزیک تا رسیدن به نقش پژوهشگر صلح در حوزه سوم اجتماعی جست‌وجوی فراوانی برای یافتن فردی داشتم که در حوزه شرایط انسانی همان کاری را انجام دهد که فیزیک در حوزه فضا و زمان انجام داده باشد: از هر دو آنها عبور کند. علم فیزیک این کار را از طریق جست‌وجوی قوانین ثابت مکان و زمان انجام می‌دهد. من دلیلی برای این باور نداشتم که شرایط انسانی بخشی از فیزیک بود، از این‌رو تمایل و علاقه بسیار زیادی به آنچه که یک دانشمند علوم اجتماعی می‌توانست درباره مکان و زمان اجتماعی بگوید، داشتم. من دیدگاه سوروکی دربارۀ تصور مکان اجتماعی به مثابه «واحدهای اجتماعی و فرهنگی» و زمان اجتماعی به مثابه «پویایی» را پذیرفتم. در نتیجه، هنگامی که نسخه کوچک اثر «پویایی اجتماعی و فرهنگی» در ۱۹۵۷ در دسترس قرار گرفت (در آن زمان به‌تازگی به‌عنوان مربی جوان و استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه کلمبیا در نیویورک مشغول به کار شده بودم)، نه‌فقط آماده دریافت آن بلکه مجذوب هر واژه آن بودم (بسیاری از افراد دیگر نیز چنین

بودند). چند سال بعد در سال ۱۹۶۱ از این تمایز پایه عقیدتی - حسی در یک مطالعه در سیسیل استفاده کردم و فرصت دیدار با این مرد بزرگ را یافتم.

اما چرا مارکس^۱ را قبول نداشتم؟ مجذوب تحلیل و پیام وی که تجدید حیات از طبقه کارگر ناشی می شود، نشدم اما به عمل گرایی وی توجه داشتم و پس از چند سال فعالیت به عنوان عضو اتحادیه جوانان حزب کارگر نروژ پیام مارکس را غیرقابل باور یافتم.

چرا به دیدگاه توین بی^۲ توجه نداشتم؟ او مطمئناً دارای دیدگاه کلانی در حوزه های فضا و مکان بود؛ اما به عنوان دانشجوی ریاضیات و فیزیک بیش تر به شکل های ترسیم شده توسط سوروکبی به حای واقعیت های بی شمار ذکر شده توسط توین بی باور داشتم. در حال حاضر، دیدگاهی ترکیبی و برگزیده تر نسبت به این تمایز خاص دارم.

من سوروکین را یکی از بنیانگذاران متفکران قرن می دانم که دیدگاهی عمیق و فراتر از افقها در تمام جهات داشت؛ فردی که تمام رویدادها را قبل از وقوع آنها مشاهده کرد و دید. البته، بدینی او در دهه ۱۹۳۰ وی را محارب کنترل کنندگان بازارهای دیدگاه های خوش بینی در دانشگاه های آمریکا نساخت. ممکن است مرا سرد بهتری در اروپا داشته یا نداشته باشد؛ در مجموع، هاروارد^۳ به او کمک کرد و کتاب های او را تشریف یافتند. قلمرو و دامنه دیدگاه های وی، شمار نهادهای اجتماعی و پهنای گستره فضا - زمان بی خوانندگان معاصر به طور عام و دانشمندان علوم اجتماعی، از جمله تاریخ دانان، به طور خاص بسیار وسیع و گسترده است. ممکن است قرن بیست و یکم واکنش متفاوتی نشان دهد.

سهیل عنایت اله

توجه و علاقه من به سارکار در ابتدا ناشی از مراحل اجتماعی تاریخ وی بود بلکه به دیدگاه جامع و همه جانبه وی، به خصوص بهره گیری از معنویت در نظریه اجتماعی بازمی گردد. چشم انداز سارکار از آینده فوراً مرا مجذوب خود ساخت زیرا دارای مؤلفه های

1. Marx
2. Toynbee
3. Harvard

مدرن و سنتی بود و از هر دو آنها عبور کرده بود.

من هم چنین به ماهیت دوگانه خود به عنوان یک پاکستانی اهل جنوب آسیا و پسر فاقد ریشه یک روشنفکر سازمان ملل متوسل شدم. من با توجه به آن که تا هفده سالگی در اقصا نقاط این سیاره زندگی کرده‌ام و در گفتمان روابط بین‌الملل رشد نموده‌ام مجذوب انسان‌گرایی جهانی سارکار و بیان نظریه وی که تاریخی - ساختاری و نه صرفاً بیان اتفاقات روزمره دهریان و ملت - دولت‌ها بود، شدم. در این زمان، غرور ملی و ثروت سفیر تأثیرپذیری مرا متوقف ساخته بود. مهم‌تر از شرح واقعیت اجتماعی، نظریه‌های تغییردهنده شرایط زندگی افراد بدون قدرت بودند. دیدگاه‌های مارکس جالب بودند اما فاقد ابعاد معنوی بودند. دانشم سیاسی آمریکا تمرکز محدودی بر نظریه توسعه و مدرن‌سازی داشت و کاملاً خسته کننده بود. من تأکید سارکار بر جنبش‌های اجتماعی متعهد به خوداتکایی اقتصادی، قدرت فرهنگ و اخلاق محیطی جدید را بسیار انرژی‌بخش‌تر یافتم. هم چنین نظریه مراحل اجتماعی او - نوری برای علاقه من به آینده‌پژوهی بود که اغلب درباره ارزش‌های قوی به نظر می‌رسید - مورد تاریخ، نظریه و ساختار ضعیف بود.

شگفت‌انگیز نیست که دیدگاه‌های سارکار در هند بسیار مناقشه‌آمیز است. هنگامی که وی در سطوح نظری و جامعه فعال بود، هر در دیدگاه مذهبی (هندو) و لائیک (لیبرال غربی) بازنویسی تاریخ توسط سارکار را نامطلوب یافتند - چرا که به نظریه‌ای حاوی رشد اقتصادی در درون نظریه معنویت عادت نداشتند.

از دیدگاه من، افرادی همچون سارکار و بسیاری از افراد دیگر در این کتاب مجذوب‌کننده هستند. آنها بزرگانی هستند که به گذشته و آینده نگرسته‌اند و ما امروز بر اساس طبقه‌بندی‌های تفکر آنها به زندگی خود ادامه می‌دهیم. ما از شما دعوت می‌کنیم که در این جذب مشارکت کنید.

تقدیر و قدردانی